

Regenerarea urbană, o sursă a sustenabilității și a conservării identității locale / Urban regeneration, a source of sustainability and conservation of local identity

Oana Nadina Nedeianu

„Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism Bucharest

Abstract. The present paper aims to offer a broad (but by no means exhaustive) view of the evolutions in the domain of urban regeneration and possible future perspectives in this field. In spite of urban regeneration being a quite commonly encountered phenomenon, it also a process that is often misunderstood or insufficiently explained. The vast majority of cities nowadays were or are involved in urban regeneration processes, with the participation of various decisional factors, investors or public / private beneficiaries. In spite of this, at present there is not one unitary method recommended for practicing urban regeneration, nor is there a unitary source of information or authority in this domain. Just as with the concept of urban identity, the concept of urban regeneration seems rather vague and hard to define and pin down. It is a term used by many, but which almost no one can define coherently and unitarily. Consequently, the aim of the present paper is to address this issue by offering analysing and explaining the necessity of urban regeneration and its functional mechanisms.

Key words: urban regeneration, identity, conservation, locality, place, space

1. Introducere - scurtă perspectivă istorică asupra proceselor de regenerare urbană

În ciuda faptului că regenerarea urbană este un fenomen des întâlnit, el este de asemenea foarte puțin și adesea chiar eronat înțeles. Majoritatea orașelor din ziua de azi au fost sau sunt implicate în procese de regenerare urbană, cu participarea complexă a varii factori de decizie, investitori sau beneficiari publici sau privați - cu toate acestea, nu există la ora actuală o singură metodă recomandată a practicii regenerării urbane, și nici o sursă unică de informare sau o autoritate unică în acest domeniu. La fel ca în cazul identității urbane, conceptul de regenerare urbană pare vag și dificil de definit - un termen cu care mulți jonglează, dar pe care aproape nimeni nu îl poate defini în mod coerent și unitar. În consecință, scopul acestei secțiuni a articolului nostru va fi de a adresa și a încerca o remediere parțială a acestei situații, prin analiza și explicarea necesității regenerării urbane și a mecanismelor de funcționare a acesteia. Literatura de specialitate pe această temă este limitată, nefiind oferite până în acest moment perspective care să se axeze atât pe organizarea cât și pe funcționarea proceselor de regenerare urbană. Adesea descrierea procesului se pierde în varii termeni la modă, precum parteneriate între sectorul public și cel privat, incluziunea socială, proiecte pilot, etc., fără a se oferi o viziune unitară asupra procesului, care să combine factorii fizici, economici, sociali și de mediu, sau care să coreleze coerent și eficient fazele de implementare, management și evaluare a proceselor de regenerare urbană.

În consecință, în prezentul articol ne-am propus să remediem această stare de fapt, oferind repere bazate atât pe o posibilă teorie, cât și pe practica regenerării urbane, cu posibil impact viitor asupra ariei politicilor publice în domeniu și asupra managementului proiectelor de transformare urbană. Cu toate acestea, trebuie menționat că o prezentare sau tratare exhaustivă a acestui subiect atât de complex în ceea ce privește practica și aplicările sale nu poate fi realizată cu un grad ridicat de precizie. Așa cum afirmă Roberts și Sykes în *Urban Regeneration. A Handbook*, regenerarea urbană este prin însăși natura sa un fenomen dinamic mai degrabă decât static, și în consecință este

aproape imposibil să captăm toate trăsăturile sale, toate practicile curente sau să creionăm viitorul acestui domeniu cu orice fel de certitudine.¹ Cheia abordării în acest caz este, considerăm, o privire continuă și fluidă asupra proceselor de regenerare urbană. În acest domeniu odată ce o problemă a fost identificată și soluționată, apar întotdeauna alte probleme și provocări. Este deci esențial să privim regenerarea urbană ca pe un ciclu de activități pe termen lung, care nu poate implica soluții rapide sau permanente.² Fiecare generație va trebuie să își adreseze propriul set de probleme, să își stabilească propriile priorități și propriile instrumente de lucru, privind însă concomitent la soluții și abordări ale trecutului și învățând din experiențele generațiilor anterioare. Este de o importanță capitală să nu cădem în capcana inovației cu orice preț, în tentația de a aplica un model de tip tabula rasa, în care toate politicile trecute sunt șterse și înlocuite cu politici adesea completamente contradictorii, și acest lucru în decursul unor perioade foarte scurte de timp, adesea mai scurte de 50 ani. Bineînțeles, cadrele instituționale și spațiale ale regenerării urbane se schimbă de-a lungul timpului și variază de la un loc la altul în funcție de politicile și prioritățile guvernamentale. În prezent, tendința este cea de mișcare dinspre spații mai mici sau restrânse spre nivelul regional, atenția fiind axată mai mult pe oameni decât pe locuri în sine.³

În opinia lui Roberts, spațiile urbane sunt sisteme complexe și dinamice, ce reflectă multitudinea de procese ce dirijează tranziția la nivel fizic, social, economic și al mediului înconjurător, fiind ele însele generatoare ale acestor tipuri de schimbări.⁴ Nu există spațiu urban care să fie imun la schimbare, fie ea cauzată de factori externi sau de forțe interne ce dictează nevoia de adaptare sau produc dezvoltare sau declin. În consecință, putem afirma că regenerarea urbană este rezultatul interacțiunii dintre variile surse de influență, și răspunsul la oportunitățile și provocările create de degenerarea urbană într-un anumit spațiu și cadru temporal. În trecut, politicile de dezvoltare urbană au fost caracterizate de implementarea unor scheme noi și bine-intenționate de rezolvare a unor probleme presante existente în zonele urbane și de crearea a unor noi așezări în cadrul acestora sau la periferiile acestora. Unele din aceste politici au fost bazate pe inovații în domeniul tehnologic, iar altele pe noi oportunități economice sau pe considerente de echitate socială. Bineînțeles că schimbările de ordin tehnologic, economic și social au fost de o importanță capitală în determinarea ritmului și amplitudinii dezvoltării urbane, varii alte aspecte au influențat și ele forma și funcționalitatea așezărilor urbane. Roberts identifică cinci teme majore care au dominat dezvoltarea urbană și politicile ce au stat la baza acesteia în trecut:

- relația dintre cadrul fizic și natura soluțiilor sociale și politice;
- nevoia de a adresa probleme legate de locuințe și salubritate;
- dorința de a corela progresul social cu cel economic;
- limitarea expansiunii urbane;
- natura schimbătoare a politicilor urbane.⁵

¹ Roberts și Sykes 2000: 4

² Roberts și Sykes 2000: 6

³ Roberts și Sykes 2000: 6

⁴ Roberts 2000: 9

⁵ Roberts 2000: 9

Așezările urbane au suferit varii modificări de-a lungul timpului, aceste modificări fiind simultan inevitabile și benefice. Cu toate că oamenii în genere sunt rezistenți la schimbare, aceste modificări au oferit întotdeauna oportunități pentru progres economic și social. În secolele trecute, orașele noi erau impuse societății iar așezările umane erau structurate de către sistemul feudal și monarhii fără a se lua în considerare locuitorii acestora. În ultimele două secole, așezările urbane au fost apoi structurate primordial de nevoile societății industriale aflate în continuă dezvoltare și expansiune. Expansiunea granițelor așezărilor urbane, alături de o diversitate crescândă a folosirii terenurilor cu patrimoniu construit, au reprezentat abordarea dominantă a nevoii de spațiu adițional pentru locuințe, fabrici, clădiri de birouri și magazine. În ciuda a câteva exemple de regenerare urbană de succes, în cea mai mare parte așezările urbane ale secolului XIX, acele orașe-ghetou de care amintește Hall⁶ au fost produsul unei societăți care în mod evident nu acorda atenție nevoilor majorității rezidenților urbani. Din motive de salubritate și din dorința de a îmbunătăți condițiile de trai în mediul urban, aceste ghetouri ale secolului XIX au fost în final privite ca un produs inacceptabil al procesului accelerat de industrializare. A devenit astfel cât se poate de clară relația dintre condițiile spațiului fizic urban și răspunsul social la acesta. Browne (1974) oferă în acest sens exemplul Birmingham-ului anilor 1870, în care condițiile precare de trai creaseră o situație în care sănătatea precară a locuitorilor putea fi văzută într-o relație de directă cauzalitate cu traiul lor viciat.⁷

Obiectivul de sănătate publică de a reduce zonele urbane aglomerate și astfel răspândirea bolilor a condus la o îmbunătățire generalizată a condiției așezămintelor urbane. Dincolo de acest obiectiv, s-a avut în vedere ulterior și creșterea prosperității economice, a binelui social. Un exemplu în acest sens este de pildă așa-numitul Garden City Movement (Mișcarea pentru orașele-grădină) al lui Ebenezer Howard, al cărui scop era crearea unei tipologii de oraș care să combine avantajele vieții urbane cu frumusețea vieții la țară.⁸ Cu toate că doar un număr limitat de orașe-grădină au fost construite conform concepțiilor lui Howard în Marea Britanie, influența mișcării a fost considerabilă iar experimentul a supraviețuit sub forma orașelor construite după anul 1945 în Regatul Unit.⁹ Extinderea către suburbii ce a marcat începutul secolului XX a oferit într-adevăr o șansă la o viață îmbunătățită celor afluenți și cu posibilități de mobilitate, însă nu a adresat deloc problema locuitorilor în continuare prinși în zonele urbane dense și adesea insalubre din centrele orașelor.

Ajungem astfel la ultima temă menționată de Roberts în legătură cu procesele de regenerare urbană, și anume limitarea expansiunii urbane. Această temă se referă în principal la dezideratul de a limita creșterea necontrolată a așezărilor urbane și de a folosi cât mai eficient terenul care deja este folosit pentru funcționalități urbane. Această abordare s-a aflat atât la baza pentru regenerarea de tip *in situ*, cât și pentru expansiunea echilibrată a așezărilor dincolo de centurile verzi, care au fost gradual impuse în jurul orașelor mari începând cu anii 30.¹⁰ În secolul trecut, limitarea fenomenului de *urban sprawl* și asigurarea unei folosiri cât mai eficiente a terenurilor deja aflate în perimetrul urban au dominat politicile urbaniste, tema fiind în continuare de maximă actualitate și reprezentând un stimul important pentru procesele de regenerare urbană.

⁶ Hall 1988: 14

⁷ Browne 1974: 30

⁸ Howard 1902: 15

⁹ Roberts 2000: 12

¹⁰ Roberts 2000: 13

2. O definiție tentativă a regenerării urbane

Pentru a ajunge la o definiție complexă și unitară a regenerării urbane trebuie identificate și ariile prezente ce reprezintă provocări, și posibile arii viitoare ce pot genera probleme. Cea mai importantă dintre aceste provocări este reprezentată de nevoia de a ne asigura că toate ariile politicilor publice și private vor lucra în concordanță cu principiile dezvoltării sustenabile. Din această perspectivă, Roberts oferă următoarea definiție tentativă a regenerării urbane: „O viziune și acțiune comprehensivă și integrată ce conduce la rezolvarea problemelor urbane și care are ca țel îmbunătățirea de durată a condiției economice, fizice, sociale și de mediu a unei zone ce este subiectul unor schimbări.”¹¹ Definiția lui Roberts cuprinde trăsăturile esențiale ale regenerării urbane identificate anterior și de Lichfield, care evidențiază nevoia unei înțelegeri mai complexe a procesului de declin urban și a unui acord referitor la ce dorește să se obțină și prin ce mijloace.¹² O altă definiție îi aparține lui Hausner, care accentuează slăbiciunile abordărilor pe termen scurt, fragmentare, ad hoc și bazate pe proiecte ce nu beneficiază de un cadru strategic general pentru dezvoltarea întregului oraș.¹³ În mod similar, Donnison vorbește despre nevoia de a identifica noi maniere de a adresa problemele urbane, care să se axeze într-o manieră coordonată pe probleme și pe zonele în care se manifestă acestea.¹⁴ Astfel, regenerarea urbană se diferențiază clar de aspirațiile și realizările reînnoirii urbane, definite de către Couch ca un proces esențialmente axat pe partea fizică a spațiului,¹⁵ de dezvoltarea urbană cu misiunea sa mai de grabă generală, și de revitalizarea urbană, care deși sugerează nevoia de a acționa, nu oferă o metodă clară de abordare. Mai mult, regenerarea urbană implică ideea că orice abordare a problemelor orașelor ar trebui concepută pe termen lung, într-o manieră strategică.

O altă definiție este cea oferită de către Andrew Tallon în lucrarea *Urban Regeneration in the UK* (2010), ce oferă o viziune analitică asupra inițiativelor guvernamentale referitoare la politicile de urbanism și pe problematici generale legate de tranziția orașelor de la statutul de centre industriale la cel de peisaje post-industriale dominate de consum.¹⁶ Conform opiniei sale, regenerarea urbană în cel mai larg sens a ajuns să fie asociată cu orice fel de dezvoltare din mediul urban. Din perspectiva sa, întrebarea inițială ar trebui să fie care este definiția termenului de urban. La fel ca și în cazul termenului rural, există oarecare controverse referitoare la definiția termenului. În opinia lui Pacione, urban se referă la orice este relaționat cu orașul. Spațiile urbane conform viziunii sale sunt concentrații urbane ale activităților economice, sociale, culturale și politice ce se disting de spațiile rurale non-urbane atât în aspectele fizice ca de pildă densitatea populației sau definiții administrative sau caracteristici de *lifestyle*.¹⁷ Regenerarea urbană, afirmă Tallon, este un element semnificativ al politicilor urbane generale care nu sunt preocupate

¹¹ Roberts 2000: 17

¹² Lichfield 1992: 19

¹³ Hausner 1993: 526

¹⁴ Donnison 1993: 18

¹⁵ Couch 1990: 2

¹⁶ Tallon 2010: 3

¹⁷ Pacione 2005: 676

exclusiv cu regenerarea. Regenerarea urbană a evoluat de sine stătător în perioada post-belică. Politicile urbane pot fi privite ca spațiale pentru că sunt relaționate cu zonele și procesele urbane și cu populațiile din mediul urban, în special cu soluționarea problemelor urbane, așa cum reiese și din Fig. 1.¹⁸ Lees (2003) opinează că metafora regenerării urbane a fost înlocuită cu cea a renașterii urbane la finalul anilor 90 și începutul anilor 2000. De la mijlocul anilor 2000, conceptul renașterii urbane a fost la rândul său înlocuit de agenda sustenabilității la nivel de comunitate. Cu toate acestea, regenerarea rămâne cel mai folosit termen de către profesioniști și universitari. Toți acești termeni au înțelesuri și conotații similare relaționate cu renașterea, revitalizarea și reconstituirea. Conceptul contemporan de renaștere urbană a evoluat dincolo de obiectivele strict fizice, și include actualmente incluziunea socială, sănătatea, bunăstarea, prevenția criminalității, dezvoltarea sustenabilă, guvernanta urbană, libertatea de mișcare și calitatea și protecția mediului înconjurător. Turok¹⁹ oferă o altă perspectivă asupra problematicii definiției termenului, afirmând că regenerarea este rareori comprehensivă, și că problemele urbane pe care le adresează nu sunt rezolvate în practică pentru că sunt printre cele mai dificile cu care se confruntă societatea.

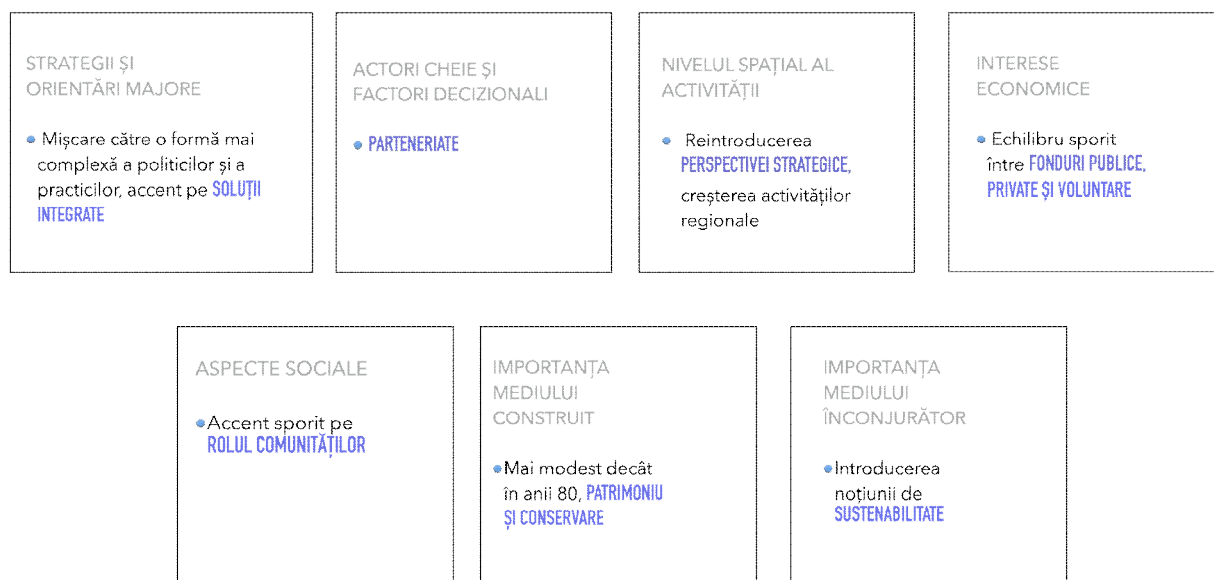

Fig. 1. Evoluția regenerării urbane după anii 1990.

Turok²⁰ identifică trei caracteristici distincte ale regenerării urbane contemporane:

- Este menită să schimbe natura unui spațiu și în cadrul acestui proces să implice comunitatea și alți actori ce au un oarecare impact asupra viitorului acestui spațiu,
- Implică multiple obiective și activități care transcend principalele responsabilități funcționale ale guvernării centrale, în funcție de problemele specifice și potențialul zonei,
- Implică de obicei o formă de parteneriat între varii factori de decizie, cu toate că formele acestor parteneriate pot varia.

¹⁸ Roberts 2000: 14

¹⁹ Turok 2005: 56

²⁰ Turok 2005: 57

Tallon concluzionează că un proces de regenerare urbană de succes trebuie să fie bazat pe recunoașterea interconexiunii dintre problemele de mediu economic, social și fizic în contextul geografiilor locale.²¹ Vorbind despre definiția și scopul regenerării, Lichfield (1992)²² atrage atenția asupra nevoii unei înțelegeri mai aprofundate a procesului de declin urban. Problematika este abordată și de Hausner (1993) care subliniază slăbiciunile abordărilor regenerării urbane care sunt mai degrabă concepute pe termen scurt, fragmentate, ad hoc și bazate pe proiecte fără un cadru strategic general pentru dezvoltarea la nivelul întregului oraș.²³

Datorită naturii și practicii sale, regenerarea urbană nu beneficiază de un set fix de principii și practici călăuzitoare și nu există o metodologie pre-stabilită care să asigure succesul în acest domeniu. Această ambiguitate nu este însă neapărat un dezavantaj - ea poate chiar genera flexibilitate și creativitate. Strategiile de regenerare urbană nu pot neapărat beneficia de o abordare standardizată, implicând adesea scenarii și geografii locale complicate ce necesită abordări individualizate. Clădind pe definițiile anterior enumerate, opinăm că o definiție adecvată a regenerării urbane ar fi: viziunea teoretică și abordarea practică complexă și integrată a problemelor specifice mediului urban, ce identifică și aplică pe termen lung soluții sustenabile și durabile de îmbunătățire a caracteristicilor unor zone urbane, cu păstrarea elementului identitar al acestor zone.

3. Principiile regenerării urbane

În baza definiției anterior formulate, putem identifica o suită de principii călăuzitoare ale proceselor de regenerare urbană, care să reflecte provocările schimbărilor din mediul urban și ale efectelor acestora. Astfel, regenerarea urbană trebuie să:²⁴

- fie bazată pe o analiză detaliată a condiției zonei urbane asupra căreia se intervine,
- aibă în vedere adaptarea simultană a țesăturii fizice, sociale, economice și de mediu a respectivei zone,
- realizeze acest deziderat al adaptării simultane prin generarea și implementarea unei strategii comprehensive și integrate care abordează soluționarea problemelor într-o manieră echilibrată, ordonată și pozitivă,
- se asigure că o strategie și programele de implementare ce rezultă din aceasta sunt dezvoltate în concordanță cu principiile dezvoltării sustenabile,
- stabilească obiective operaționale clare care să fie și cuantificabile,
- facă uz eficient de resurse naturale, economice, umane, inclusiv terenuri și caracteristici existente ale patrimoniului construit,
- asigure existența unui consens prin dimensiunea participativă și prin cooperarea între toți factorii decizionali care au un interes legitim în regenerarea zonei urbane respective, obiectiv realizabil prin parteneriate sau alte modalități de lucru,
- recunoască importanța cuantificării progresului strategiilor către realizarea unor obiective specifice și monitorizarea naturii schimbătoare și a influenței elementelor interne și externe care influențează zonele urbane,

²¹ Tallon 2010: 5

²² Lichfield 1992: 19

²³ Hausner 1993: 526

²⁴ Roberts 2000: 18

- acceptate posibilitatea ca programele inițiale de implementare să trebuiască revizuite în concordanță cu aceste schimbări,
- recunoască realitatea că variile elemente ale unei strategii vor progresa în ritm diferit, făcând necesară redirectionarea de resurse sau identificarea unor resurse noi pentru a păstra un echilibru între obiectivele prevăzute în schema de regenerare urbană și atingerea tuturor obiectivelor strategice.

Dincolo de aceste principii orientative generale, Robson opinează că ceea ce trebuie să luăm în considerare în întotdeauna este unicitatea locului, unicitatea felului în care lucrurile se întâmplă într-un anumit loc.²⁵ Apare astfel nevoia de a calibra orice model de regenerare urbană pe factorii caracteristici ai zonei asupra căreia se operează. Acest lucru înseamnă că o schemă individuală de regenerare urbană trebuie atât să reflecte circumstanțele și cerințele generale ale orașului sau regiunii în care este localizată, cât și să reducă excluziunea socială și să sporească integrarea economică ale zonelor urbane defavorizate. Dincolo de aceste deziderate și principii, unul din factorii principali ai discuției trebuie să fie și contribuția economică, socială și de mediu a zonelor urbane la obiectivele de nivel național. Unele voci teoretice au opinat de-a lungul timpului că zonele urbane defavorizate din interiorul orașelor mari reprezintă încetinitori ai progresului și succesului regional și național și ar trebui abandonate. Această perspectivă a fost însă contrazisă în ultimii ani, iar Stegman afirmă că tragedia zonelor urbane defavorizate ne afectează pe toți, și că succesul general al zonelor metropolitane este strâns legat de zonele centrale ale orașului, iar problemele urbane se răspândesc din interior spre exterior.²⁶ În opinia lui Stegman, orașele sunt importante, iar proiectele de regenerare urbană eficiente sunt de o importanță capitală pentru toți factorii implicați, de la comunitățile locale până la autoritățile locale și naționale, proprietarii de terenuri, investitori, organizații economice și de mediu de la nivelul local până la cel global.²⁷

Regenerarea urbană este prin excelență o activitate intervenționistă. În trecut, majoritatea acestor intervenții au fost organizate și aplicate de instituții publice - în ultimii ani însă a apărut tot mai acut nevoia de a adresa schimbările necesare la nivel urban din perspectiva unui consens între sfera publică și cea privată. Cu toate acestea, ar fi naiv să ne imaginăm că acest consens este facil de realizat sau de menținut în absența unor structuri instituționale. Crearea unor asemenea structuri necesită stabilirea unui obiectiv central și identificarea unor maniere de mobilizare a efortului colectiv pentru a organiza eficient procesul de schimbare. Având în vedere că regenerarea urbană ca activitate distinctă este ancorată în practică mai degrabă decât în teorie, Roberts afirmă că regenerarea urbană este:

- o activitate intervenționistă,
- o activitate ce reunește sectoarele public, privat și comunitățile,
- o activitate ce va suferi schimbări considerabile în ceea ce privește structurile sale instituționale de-a lungul timpului ca răspuns la schimbări în domeniul economic, social, politic, etc.,
- un mod de a mobiliza eforturi colective și de a oferi o bază pentru negocierea unor soluții adecvate,

²⁵ Robson 1988: ix

²⁶ Stegman 1995: 1602

²⁷ Roberts 2000: 19

- un mod de identificare a politicilor și acțiunilor ce pot îmbunătăți zonele urbane și dezvolta structuri instituționale necesare pentru a susține elaborarea unor propuneri specifice.²⁸

Un alt element major al regenerării urbane este conștientizarea funcționării sistemului urban ca un întreg și a variilor elemente de ordin economic, social, de mediu, etc., care determină natura regenerării urbane. Robson (1988) vorbește despre patru elemente cheie implicate în schimbările urbane - restructurarea industrială, disponibilitatea limitată a terenurilor și clădirilor, lipsa de atractivitate reală sau percepută a zonelor urbane, și compoziția socială a acestora. Identificarea acestor elemente poate fi de ajutor în definirea unui proces de regenerare urbană. Integrarea este una din caracteristicile principale ale regenerării urbane și este de ajutor în delimitarea conceptului de încercările anterioare de a realiza schimbări în zonele urbane.²⁹ Cu toate că activitățile individual-sectoriale pot fi bineînțeles de succes, este totuși cât se poate de clar că o soluție izolată, axată pe o zonă restrânsă, nu poate adresa întreg spectrul de probleme economice, sociale și de mediu ce caracterizează zonele urbane. Generarea unei soluții integrate și complexe pentru provocările generate de regenerarea urbană este o misiune dificilă, dar rezultatele potențiale ale acesteia sunt direct proporționale cu eforturile investite. Hickling afirmă în acest sens că regenerarea urbană este de asemenea un proces strategic.³⁰ Având în vedere spectrul larg de problematici ce stă la baza management-ului schimbărilor urbane, și faptul că numeroase acțiuni individuale au probabil o rază limitată de acțiune și o durată scurtă, este esențial ca regenerarea urbană să urmeze o agendă strategică.³¹ Un sistem destinat management-ului strategic al regenerării urbane ar trebui să se axeze în principal pe nevoia de claritate referitoare la obiectivele regenerării, crearea unui cadru în care aceste planuri și proiecte să poată fi implementate, crearea și menținerea unor conexiuni între sistemele de politici implicate, identificarea rolurilor și responsabilităților actorilor și organizațiilor implicate în regenerare, și generarea unui sentiment de țel comun și cooperare.³²

Așa cum am putut observa până în acest punct, a existat o varietate impresionantă de politici și abordări ale regenerării urbane, axate pe aceleași obiective și deziderate finale. În opinia lui Tallon,³³ preocupările contemporane din domeniul regenerării urbane sunt:

- Patrimoniul construit. Regenerarea urbană a urmărit îmbunătățirea patrimoniului construit, o preocupare ce la ora actuală include și sustenabilitatea din perspectiva mediului înconjurător.
- Calitatea vieții. Regenerarea urbană a urmărit îmbunătățirea condițiilor fizice de trai, a activităților culturale locale, sau a facilităților pentru varii grupuri sociale.
- Bunăstarea socială. Regenerarea urbană a încercat să ofere acces la servicii sociale de bază în anumite zone și pentru anumite populații.
- Perspective economice. Regenerarea urbană a încercat să sporească posibilitățile de angajare pentru grupurile și zonele dezavantajate prin crearea de locuri de muncă, educație sau programe de instruire.

²⁸ Roberts 2000: 22

²⁹ Lichfield 1992

³⁰ Hickling 1974

³¹ Roberts 2000: 23

³² Roberts 1990

³³ Tallon 2010: 8

- Guvernanța. Putem vorbi despre o mișcare ideologică de la guvernare spre guvernanță în cadrul proceselor de regenerare urbană și a politicilor publice în general, concretizată în creșterea importanței parteneriatelor, a implicării comunităților și a existenței a varii factori decidenți în cadrul proceselor de regenerare urbană.

4. De ce regenerare urbană?

De-a lungul anilor s-au formulat varii explicații referitoare la originea și incidența problemelor din mediul urban, și cu toate că unele din aceste explicații se bazează pe influența unui eveniment singular sau a unei anume decizii politice, majoritatea analiștilor văd cauzele mai degrabă multifacetate. În mod similar, rezultatul unui proces de regenerare urbană este arareori uni-dimensional. Majoritatea problemelor urbane afectează un spectru larg de autorități, comunități, specialiști și investitori privați. Importantă în acest context este dificultatea de identificare a unei cauze singulare pentru o problemă urbană. Deoarece majoritatea evenimentelor ce generează schimbare au cauze multiple, acestea reflectă un spectru larg de factori dinăuntru și din afara spațiului orașului. Feagin și Smith consideră că restructurarea orașelor trebuie privită ca o consecință a procesului de globalizare ce presupune restructurarea acelor contexte importante în care se află gospodăriile individuale la nivel global, adică orașele și comunitățile.³⁴ Pe de altă parte, Jacobs opinează că supraviețuirea unei activități economice sau a unei comunități unite este amenințată de mofturi politice sau judecăți profesionale eronate.³⁵

Schimbările de ordin social și demografic din perioada recentă au fost marcate de mișcarea populației dinspre zonele urbane mai vechi înspre periferii. Această descentralizare a populației a fost atât planificată cât și spontană.³⁶ Unele gospodării au abandonat zona centrală a orașelor datorită construcției de dezvoltări imobiliare la periferii, a expansiunii planificate a zonelor urbane dincolo de sfera imediată de influență a orașului, și a construcției de orașe noi. Majoritatea celor care abandonează zonele urbane mai vechi își bazează decizia pe existența unor zone rezidențiale noi. Motivele acestui abandon sunt multiple, dar pe scurt, ele se referă la existența unor locuințe mai ieftine și mai calitative, a unei calități a vieții superioare, și a dorinței de a accesa un spectru mai larg de servicii. Aceste schimbări în preferințele rezidențiale ale populației reflectă de asemenea locațiile schimbătoare ale locurilor de muncă. Fowler susține că oamenii s-au mutat din orașe pentru a se îndepărta de zgomotul și aglomerația orașelor și pentru a avea spațiu suplimentar.³⁷ Zonele urbane, în special cele centrale, nu mai reprezintă locațiile rezidențiale preferate de cei cu posibilități financiare, zonele centrale ale orașelor reprezentând în prezent o concentrație a membrilor săraci și defavorizați ai societății. Conform lui Healey *et al.*, această diferențiere a exacerbat problemele cu care se confruntau deja majoritatea locuitorilor urbani.³⁸

³⁴ Feagin și Smith 1987: 13

³⁵ Jacobs 1961

³⁶ Lawless 1989

³⁷ Fowler 1993: 7

³⁸ Healey et al 1995: 256

Problemele apar datorită schimbării cerințelor celor ce folosesc terenurile urbane, a deteriorării clădirilor urbane și a infrastructurii, și ca și consecință a eșecurilor pe piața imobiliară și a controlului asupra terenurilor disponibile. Cu toate că există și exemple care indică opusul, în cele mai multe cazuri avem de-a face cu restricții de spațiu în zonele centrale ale orașelor.³⁹ O altă dovadă în acest sens este reprezentată de numeroasele companii care abandonează orașele în căutarea unor spații mai ample și a unor costuri operaționale mai mici. Competiția pe piața muncii, alături de influența noilor preferințe rezidențiale ale angajaților, a rezultat în crearea unor locații alternative care beneficiază adesea de o infrastructură mai modernă și chirii mai mici.⁴⁰

Nu în ultimul rând, trebuie abordată și problematica mediului în ceea ce privește așezările urbane. Mulți dintre factorii ce determină expansiunea urbană cauzează degradarea mediului urban. Ceea ce denotă prin termenul urbanizare nesustenabilă indică originea și impactul orașelor care au fost dezvoltate doar pentru a susține obiectivul creșterii economice. Asemenea orașe aduc apa, energia și alte resurse de la distanță având astfel un impact ecologic major în schema consumului.⁴¹ Din varii perspective, zonele urbane generează costuri care nu sunt proporționale cu beneficiile pe care le aduc. Aceste costuri includ consumul excesiv de energie, folosirea inefficientă a materiilor prime, neglijarea spațiilor deschise, și poluarea solului, a apei și a atmosferei. Cu toate că viziunea eminentemente economică a trecutului promitea calea spre orașe ale prosperității, cercetarea recentă în domeniu indică faptul că atitudinile și așteptările s-au schimbat, și că orașele de succes ale viitorului vor fi judecate în primul rând după criteriul performanței sale în ceea ce privește mediul.⁴² Trăsăturile considerate în trecut dezirabile, ca disponibilitatea de terenuri sau de forță de muncă vor fi insuficiente pe termen lung pentru a asigura dezvoltarea de succes a zonelor urbane. Provocarea regenerării urbane în acest context este de a contribui la crearea unei dezvoltări sustenabile. Comisia Mondială pentru Mediu și Dezvoltare afirmă în anul 1987 că sistemele economice globale sunt în cea mai mare parte urbane iar aceste sisteme reprezintă baza dezvoltării naturale.⁴³ Între timp au fost elaborate noi modele și paradigme, ca de pildă modernizarea ecologică.⁴⁴

5. O perspectivă asupra viitorului regenerării urbane

Încă de la jumătatea secolului XX, regenerarea urbană a fost marcată de șase factori principali care au impactat dezvoltarea orașelor - post-industrializarea, globalizarea, inegalitatea și excluderea socială, diversitatea socială și culturală, apariția unor noi forme de guvernare urbană, și crearea unor noi tipologii de spații urbane.⁴⁵

³⁹ Fothergill, Kitson și Monk 1983

⁴⁰ Balchin și Bull 1987

⁴¹ Roberts 1995: 230

⁴² Ache, Bremm și Kunzmann 1990

⁴³ World Commission on Environment and Development 1987: 235

⁴⁴ Roberts, 1997

⁴⁵ Tallon, 2010: 263

Fiecare dintre aceste procese ilustrează modul în care peisajele urbane s-au schimbat, care au fost beneficiarii acestor schimbări, și care sunt implicațiile pentru viitorul spațiilor urbane. Este cât se poate de clar că în decursul ultimilor zeci de ani, regenerarea urbană s-a axat preponderent pe dezvoltarea economică și imobiliară, cu atenție ocazională asupra problematicilor sociale și culturale. Începând cu anii 90, regenerarea urbană s-a bazat pe o serie de presupuneri legate de macro-economie, inclusiv creșterea economică în contextul globalizării.

În prezent, regenerarea urbană este, așa cum am menționat și în secțiunile anterioare, inevitabil legată de conceptul de sustenabilitate și dezvoltare durabilă. Regenerarea nu mai este și nu mai poate fi bazată în viitor pe abordări punctuale, tip proiect, ci trebuie să fie parte integrantă a unui tot unitar, a unei viziuni asupra dezvoltării întregului oraș, o dezvoltare care să reziste în timp și să ducă astfel la economia de resurse și la folosirea cât mai eficientă a mediului construit deja existent.

6. Concluzii

În lumina aspectelor anterior analizate, se cristalizează următoarele concluzii referitoare la procesele de regenerare urbană:

- a. Este de o importanță capitală să considerăm contextul mai larg al oricărei acțiuni de regenerare. Acest context include trăsăturile identitare specifice ale locului, ca de pildă evoluția sa istorică și rezultatele politicilor urbane aplicate în trecut.
- b. Orice oraș sau regiune se confruntă cu propriile sale probleme caracteristice și are propriul său potențial distinct - acestea fiind rezultatul influențelor externe și ale caracteristicilor interne ale orașului sau regiunii.
- c. Modul în care s-au conceput și aplicat proiectele de regenerare urbană au suferit modificări de-a lungul anilor, iar politicile și practica în acest domeniu reflectă întotdeauna atitudinile și paradigmele socio-politice ale vremii.
- d. Regenerarea zonelor urbane poate și trebuie văzută ca un element cheie al succesului regional și național.
- e. Regenerarea urbană trebuie să se bazeze pe o viziune integrată, globală, ce duce la rezolvarea problemelor specifice mediului urban și care asigură o schimbare economică, socială, și de mediu de durată în zona căreia îi este aplicat proiectul de regenerare.
- f. Din perspectiva sustenabilității, care ar trebui să fie principala preocupare și condiția sine qua non a oricărui proiect urban, regenerarea urbană oferă posibilitatea (re)valorificării unor zone, spații sau a patrimoniului construit deja existent, asigurând astfel un consum mai redus de resurse și o calitate a vieții ce se va putea păstra pe termen mai lung.

7. Referințe bibliografice

- Ache, P., Bremm, H.J., Kunzmann, K. (1990), *The Single European Market: Possible Impacts on Spatial Structures of the Federal Republic of Germany*, IRPUD, University of Dortmund, Dortmund, Germania.
- Balchin, P.N., Bull, G.H. (1987), *Regional and Urban Economics*, Harper & Row, Londra, Anglia.
- Browne, H. (1974), *Joseph Chamberlain. Radical and Imperialist*, Longman, Londra, Anglia.
- Couch, C. (1990), *Urban Renewal Theory and Practice*, Macmillan, Basingstoke, Anglia.

- Donnison, D. (1993), „Agenda for the future”, în *Trickle Down or Bubble Up? Community Development Foundation*, editor C. McConnell, Londra, Anglia, pag 6-24.
- Feagin, J.R., Smith, M.P. (1987), „Cities and the new international division of labor: an overview”, în *The Capitalist City*, editori Feagin, J.R., Smith, M.P., Basil Blackwell, Oxford, Anglia, pag. 3-34.
- Fothergill, S., Kitson, M., Monk, S. (1983), „Industrial Land Availability în *Land for Industrial Development*, editori Adams, D., Russell, L., Taylor Russell, C., E&FN Spon, Londra, Anglia, pag.22-33.
- Fowler, E.P. (1993), *Building Cities That Work*, McGill and Queen’s University Press, Montreal și Kingston, Canada.
- Hall, P. (1988), *Cities of Tomorrow*, Basil Blackwell, Oxford, Anglia.
- Hausner, V.A. (1993), „The future of urban development”, *Royal Society of Arts Journal*, 141, (5441), 523-33.
- Healey, P., Cameron, S., Davoudi, S., Graham, S., Madani-Pour, A. (1995), „Introduction: The city - crisis, change and innovation”, în *Managing Cities: The New Urban Context*, editori P. Healey, S. Cameron, S. Davoudi, S. Graham, A. Madani-Pour, Editura John Wiley & Sons, Chichester, Anglia, 256.
- Hickling, A. (1974), *Managing Decisions: The Strategic Choice Approach*, MANTEC Publications, Rugby, Anglia.
- Howard, E. (1902), *Garden Cities of Tomorrow*, Swan Sonnenschein, Londra, Anglia.
- Jacobs, J. (1961), *The Death and Life of Great American Cities*, Vintage Books, New York, USA.
- Lawless, P. (1989), *Britain’s Inner Cities*, Paul Chapman, Londra, Anglia.
- Lichfield, D. (1992), *Urban Regeneration for the 1990s*, London Planning Advisory Committee, Londra, Anglia.
- Pacione, M. (2005), *Urban Geography. A Global Perspective*, Routledge, Londra & New York.
- Roberts, P. (1990), *Strategic Vision and the Management of the UK Land Resource*, Stage II Report, Strategic Planning Society, Londra.
- Roberts, P. (1995), *Environmentally Sustainable Business: A Local and Regional Perspective*, Paul Chapman, Londra.
- Roberts, P. (1997), „Sustainable development strategies for regional development in Europe: an ecological modernisation approach”, *Regional Contact*, 11, 92-104.
- Roberts, P. (2000), „The evolution, definition and purpose of urban regeneration”, în *Urban Regeneration: A Handbook*, editori Roberts, P., Sykes, H., SAGE, Londra, Anglia, 9-36.
- Roberts, P., Sykes, H. (2000), *Urban Regeneration: A Handbook*, SAGE, Londra, Anglia.
- Robson, B. (1988), *Those Inner Cities*, Clarendon Press, Oxford, Anglia.
- Stegman, M. A. (1995), „Recent US urban change and policy initiatives”, *Urban Studies*, 32, (10), 1601-7.
- Tallon, A. (2010), *Urban Regeneration in the UK*, Routledge, Londra și New York.
- Turok, I. (2005), „Continuity, change and contradiction in urban policy”, în *Regenerating the Inner City*, editori Donnison, D., Middleton, A., Routledge & Kegan Paul, Londra, Anglia.
- World Commission on Environment and Development (1987), *Our Common Future*, Oxford University Press, Oxford, Anglia.
-

Primit: 17 octombrie 2023; Acceptat: 19 octombrie 2023

Articol distribuit sub licență „Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License” (CC BY-NC-ND)

